

1303_6^(2e)

Provincie Noord-Brabant

Richtlijnen voor milieueffectrapport
Reconstructiegebied Meerij

Richtlijnen voor milieueffectrapport
Reconstructiegebied Meierij

Auteur
Werkgroep Bevoegd
Gezag
Datum
april 2003

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	3
2	PROBLEEMSTELLING EN DOEL	4
2.1	GEBIEDSBESCHRIJVING EN PROBLEEMANALYSE.....	4
2.2	DOEL	5
	<i>PRIORITEITEN</i>	5
	<i>BRABANT BREDE AFSTEMMING</i>	5
	<i>STREEFBELD</i>	5
3	BESLUITVORMING	7
3.1	VIGEREND BELEID	7
3.2	TE NEMEN BESLUITEN	8
4	VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN	9
4.1	ALGEMEEN	9
	<i>ONDERBOUWING</i>	10
4.2	METHODE VAN HET ONTWIKKELEN VAN ALTERNATIEVEN	11
	<i>AMBITIENIVEAUS</i>	11
	<i>BOUWSTENEN</i>	11
4.3	SPECIALE ALTERNATIEVEN.....	12
	<i>MEEST MILIEUVRIENDELIJK ALTERNATIEF</i>	12
	<i>NULALTERNATIEF</i>	13
5	BESTAANDE MILIEUSITUATIE EN MILIEUGEVOLGEN	14
5.1	ALGEMEEN	14
	<i>BESTAANDE MILIEUSITUATIE</i>	14
	<i>AUTONOME ONTWIKKELING</i>	14
	<i>MILIEUGEVOLGEN</i>	14
5.2	BODEM EN WATER	14
5.3	NATUUR.....	15
5.4	LANDSCHAP	16
5.5	CULTUURHISTORIE	16
5.6	LUCHT	16
5.7	LANDBOUW	17
5.8	OVERIGE RUIMTELIJKE ORDENINGSASPECTEN.....	17
6	VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN	18
6.1	ALGEMEEN	18
6.2	METHODOLOGISCHE AANDACHTSPUNTEN.....	18
6.3	INHOUDELIJKE AANDACHTSPUNTEN	18

7	LEEMTEN IN INFORMATIE	19
8	EVALUATIEPROGRAMMA	20
9	VORM EN PRESENTATIE	21
	SAMENVATTING VAN HET MER	22
	BIJLAGE 1: LIJST VAN INSPRAAKREACTIES EN ADVIEZEN	23

1 Inleiding

Ingevolge de Reconstructiewet ontwikkelt de provincie Noord-Brabant Reconstructieplannen voor zeven deelgebieden in de provincie. Deze richtlijn richt zich op het reconstructiegebied Meierij.

Het wordt verplicht gesteld om bij het besluit tot vaststelling van het Reconstructieplan, een Milieu Effect Rapport (MER) te overleggen en de procedure voor milieueffectrapportage (m.e.r.-procedure) te doorlopen. Doel van de m.e.r.-procedure is het milieubelang een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming over activiteiten met mogelijk nadelige gevolgen voor het milieu.

Het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant is bevoegd gezag.

De m.e.r.-procedure is van start gegaan met de ontvangst van de op 29 oktober 2002 door Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant vastgestelde startnotitie voor het milieu-effectrapport (MER).

Bij brief van 11 november 2002 hebben wij de Commissie voor de milieueffectrapportage verzocht ons te adviseren over de te geven richtlijnen voor het MER.

De startnotitie is op 15 november 2002 gepubliceerd in de Staatscourant en in de regionale dagbladen. Gedurende vier weken is een ieder in de gelegenheid gesteld om te reageren op de ter inzage liggende startnotitie.

Alle ingebrachte inspraakreacties en adviezen hebben wij aan de Commissie toegezonden (zie bijlage 1).

Op 24 januari 2003 hebben wij het advies van de Commissie ontvangen.

Het advies van de Commissie heeft als basis gediend voor de nu voorliggende richtlijnen.

Bij de richtlijnen hebben de bevoegde gezagen rekening gehouden met de inhoud van de vrij uitgebreide startnotitie. Onderwerpen die al goed in de startnotitie zijn behandeld komen in deze richtlijnen niet verder expliciet meer aan bod. Volstaan wordt met verwijzing naar de startnotitie.

2 Probleemstelling en doel

2.1 Gebiedsbeschrijving en probleemanalyse

De startnotitie bevat reeds een vrij uitgebreide gebiedsbeschrijving en probleemanalyse. Deze kunnen in het MER worden gebruikt. In het MER moet met name aan te worden gegeven wat de belangrijkste problemen zijn, die in het Reconstructieplan met prioriteit moeten worden aangepakt¹.

Denkt hierbij in het bijzonder aan de problemen rondom milieu en landbouw en de spanning hiertussen, zoals:

- de opgetreden intensivering van de landbouw en het hiermee in verband ontbreken van voldoende agrarische ontwikkelingsmogelijkheden voor de intensieve sector;
- veterinaire kwetsbaarheid;
- (over)belasting van het milieu vanuit de landbouw (fosfaat, nitraat, ammoniak, zware metalen, bestrijdingsmiddelen, stank)
- de omvang van diverse vormen van grondwateronttrekking (verdroging, grondwaterkwaliteit);
- negatieve gevolgen voor natuur (vermesting, verzuring, verdroging), het niet kunnen realiseren van natuurdoelstellingen bijvoorbeeld ten aanzien van de EHS;
- achteruitgang van landschappelijke kwaliteit door verstening en schaalvergroting in de landbouw;
- onvoldoende afgestemd zijn van het landgebruik op het watersysteem en andersom (droogteschade, natschade) en achterblijvende waterkwaliteit;
- te weinig ruimte voor water(berging).

Het feit dat gemiddeld een derde van de huidige agrarische bedrijven naar verwachting zal stoppen, illustreert de optredende problemen en biedt tegelijkertijd aanknopingspunten voor oplossingen.

In het MER moet explicieter dan in de startnotitie worden ingegaan op aspecten die speciaal in het onderhavige plangebied spelen. Op basis van de gegevens uit de startnotitie en de ingekomen reacties en onze gebiedskennis moeten de volgende kenmerken en problemen van het gebied de Meierij een belangrijke rol in het MER spelen.

Het gebied de Meierij ligt centraal in de driehoek Eindhoven, Den Bosch, Tilburg. Het is een regio met een grote bevolkingsdichtheid. De Meierij is dus een belangrijk groen uitloofgebied voor deze drie steden.

Er liggen goede mogelijkheden voor 'verbrede' landbouw. Het middengebied is een kleinschalig agrarisch gebied, waar onder andere boomteeltbedrijven zijn gevestigd. Daarnaast zijn er relatief extensieve graasdierhouderijen en relatief grote intensieve veehouderijen aanwezig. De omringende natuurgebieden zijn uiterst kwetsbaar voor de agrarische activiteiten. Vermesting, verzuring en verdroging zetten de kwaliteiten van de relatief schrale begroeiingen al decennia onder grote druk. Verplaatsing van intensieve veehouderij zal nodig zijn.

De Meierij kenmerkt zich door de aanwezigheid van grootschalige bos- en heidegebieden met nationaal belangrijke natuurgebieden als Loonse en Drunense Duinen, Oisterwijkse vennen en Kampina. Verdere versterking van het robuuste karakter van de natuur wordt nagestreefd.

In het plangebied bevinden zich de belangrijke middenlopen van de Midden-Brabantse beken (Voorste en Essche Stroom, Rosep, Dommel en Beerze). Deze vaak kronkelige middenlopen hebben een belangrijke functie bij het vertragen van de waterafvoer. Vernetting in de beekdalen en het instellen van incidentele piekbergingsgebieden zijn belangrijke thema's.

¹ Dit wordt door diverse insprekers bepleit, waaronder in de brief van LNV.

Ook ligt er een opgave in de verdrogingbestrijding. Het volume aan grondwaterwinning is in de Meijerij relatief hoog.

In de Meijerij ligt een deel van het Belvederegebied Dommeldal. De Belvederegebieden zijn de cultuurhistorisch meest waardevolle gebieden van Nederland; cultuurhistorische waarden komen er in hoge mate en in onderlinge samenhang voor.

2.2 Doel

De startnotitie bevat reeds een uitgebreid overzicht van de doelen en de relatie tot het vigerende beleid. Mede op basis hiervan formuleert men in de startnotitie twee hoofddoelstellingen die men in onderlinge samenhang wil realiseren:

- “creëren van een goede omgevingskwaliteit (water, bodem, lucht, natuur, landschap en cultuurhistorie);
- scheppen en benutten van kansen voor een duurzaam sociaal-economische ontwikkeling (o.a. landbouw, recreatie en toerisme en woon-, werk- en leefklimaat).”

Het MER moet daarnaast aangeven welke regiospecifieke doelen worden nagestreefd.

Prioriteiten

In het verlengde van de voorgaande paragraaf dient ook bij de doelen een prioriteitstelling te worden geven. Relevante selectiecriteria zijn: prioriteit in urgentie, prioriteit in de tijd en nadrukkelijk ook de vraag of het Reconstructieplan het (meest) geëigende² instrument is om het voorliggende probleem tot een oplossing te brengen.

De reconstructiedoelen dienen zo concreet mogelijk te worden geformuleerd. Dit betreft met name de eerste doelstelling, het creëren van een betere omgevingskwaliteit. De doelen met betrekking tot water, bodem, lucht, natuur en landschap dienen vertaald te worden naar meetbare parameters om de doelrealisatie voor de verschillende planalternatieven te kunnen vaststellen³.

Hoofdstuk 5 geeft hiervoor aanvullende richtlijnen.

Brabant Brede afstemming

Bij het nastreven van de doelen moet niet alleen gekeken worden naar het onderhavige Reconstructiegebied. Bepaalde aspecten kunnen van invloed zijn op dan wel een relatie hebben met de wijze waarop de doelen in andere Reconstructiegebieden worden ingevuld. Denk hierbij aan de waterhuishoudkundige betekenis van beken en concepten en mogelijkheden voor concentratie en inplaatsing van intensieve veehouderij vanuit verschillende regio's naar een gebied. Dit betekent dat de invulling van de doelen die grensoverstijgend zijn op elkaar afgestemd dienen te worden. In het MER dient te worden aangegeven op welke wijze hieraan invulling wordt gegeven.

Streefbeeld

De startnotitie bevat al een “streefbeeld” voor het plangebied Meierij. Wanneer dit streefbeeld in de verdere procedure een belangrijke rol blijft vervullen, dient te worden onderbouwd⁴ hoe de basisgegevens over bodem, water, natuur, landschap en cultuurhistorie hierin zijn verwerkt.

² Hoewel onderwerpen als bereikbaarheid, verkeersproblemen, vergrijzing en leefbaarheid in de kleine kernen wel in de probleemstelling voorkomen en ook deels met de reconstructieproblematiek zijn verweven, is de reconstructie niet het meest geëigende instrument om deze problemen aan te pakken.

³ Dit wordt ook gevraagd in de reactie van de BMF.

⁴ Zie §4.1, bij “onderbouwing”. Ook de inspraak signaleert het ontbreken van een onderbouwing van het streefbeeld vanuit de lagenbenadering.

Tevens moet worden benoemd wat de belangrijkste beleidsmatige keuzen waren, die aan het vaststellen van het streefbeeld ten grondslag hebben gelegen.

3 Besluitvorming

3.1 Vigerend beleid

De startnotitie bevat reeds een duidelijke en nagenoeg volledige opsomming van het vigerende beleid, maar brengt de consequenties daarvan nog niet in beeld. De onderstaande onderwerpen dienen daarom in het MER in ieder geval aan de orde te komen:

- In verband met de aanwezigheid van beschermde natuurgebieden en beschermde dieren- en plantensoorten in het plangebied dient expliciet aandacht te worden besteed aan het zorgvuldig omgaan met de beschermingsformules die gelden in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn, de Ecologische Hoofdstructuur en de Flora- en Faunawet. Gebiedsbescherming: Uit het MER moet duidelijk worden of significante aantasting van de gebieden met een beschermingsstatus⁵ kan optreden. Soortenbescherming: het is voldoende om het MER te beperken tot de beschermde soorten in het kader van Europese Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn en de doelsoorten uit het Nederlandse natuurbeschermingsbeleid. Bij de latere uitwerking van het Reconstructieplan ten behoeve van de uitvoering zal onderzoek moeten worden gedaan naar alle in het plangebied voorkomende soorten, zoals vereist in het kader van de Flora- en Faunawet. In het MER kan vast worden aangegeven of men verwacht een ontheffing nodig te hebben en op welke gronden men verwacht daarvoor in aanmerking te komen.
- Wanneer het Reconstructieplan leidt tot afwijkingen van het Streekplan, of andere vigerende ruimtelijke kaders, dient dit expliciet te worden vermeld⁶. Aangegeven moet worden in welke mate in het Reconstructieplan al uitvoering is gegeven aan de beleidsvoornemens inzake de Regionale natuur- en landschapseenheden (RNLE) en de Robuuste verbindingen.
- Inzicht moet worden gegeven in de lopende landinrichtingsprojecten, het stadium van besluitvorming en uitvoering en de consequentie daarvan voor de reconstructie⁷.
- Aangegeven moet worden wat de doorwerking is van de Nota Belvedere (1999). Daarin wordt van de provincies gevraagd een actief cultuurhistorisch ruimtelijk beleid te formuleren voor de Belvederegebieden. Daarbij gaat het om verschillende vormen van behoud en ontwikkeling.
- De wet- en regelgeving voor ammoniakuitstoot en stankhinder op inrichtingenniveau zal een grote invloed kunnen hebben op de veehouderijontwikkeling in de aan te geven extensiverings-, verwevings- en landbouwontwikkelingsgebieden. Daarom moet deze wet- en regelgeving in het MER aan de orde komen voor zover relevant voor het aangeven van de milieu- en leefbaarheidgevolgen in de verschillende zones;
- De kaders die de Nitraatrichtlijn stelt aan het voornemen, moeten in het MER worden aangegeven. Ga daarbij uit van de situatie dat het nog lopende Nederlandse derogatieverzoek zal worden toegekend. Ingeval ten tijde van de opstelling van de MER hierover een besluit wordt genomen dient dit besluit als uitgangspunt te worden gehanteerd⁸.

⁵ Daarbij is niet alleen aandacht nodig voor de reeds aangewezen en voorgestelde gebieden, maar ook voor eventuele gebieden,

die op grond van hun kenmerken voor een beschermde status in aanmerking zouden komen.

⁶ Bij vergelijking van het kaartbeeld van het streekplan en het streefbeeld blijkt dat in het streefbeeld nog niet overal rekening is gehouden met de stedelijke uitbreidingen, bedrijventerreinen en infrastructuur).

⁷ Zoals onder meer wordt gevraagd in reactie nummer 11.

⁸ Bij toepassing van de Nitraatrichtlijn is te verwachten dat de bemestingsruimte, en dus de omvang van de veehouderij, aanzienlijk kleiner is dan in geval de Europese Commissie het Nederlandse derogatieverzoek honoreert.

- De kaders die de Europese Kaderrichtlijn Water stelt aan nieuwe ontwikkelingen moeten in het MER worden aangegeven
- In verband met de afspraken die zijn gemaakt in het kader van de Watertoets⁹, moet de waterbeheerders intensief bij de planvoorbereiding worden betrokken. Te zijner tijd moet bij het (ontwerp)besluit een Waterparagraaf komen, waarover de waterbeheerders advies uitbrengen. Veel van de onderwerpen uit de waterparagraaf kunnen in het MER al aan de orde komen.

3.2 Te nemen besluiten

In het MER moet staan voor welk besluit (vaststellen van het Reconstructieplan) het wordt opgesteld. Tevens kan worden beschreven volgens welke procedure en welk tijdpad dit geschiedt en welke adviesorganen en instanties daarbij formeel en informeel zijn betrokken. Ook moet aangegeven worden welke besluiten in uitwerkingsplannen later nog nodig zijn om het reconstructieplan te realiseren¹⁰ en hoe deze plannen zich verhouden tot andere (ruimtelijke) plannen en (milieu)regelgeving.

⁹ Zie "Bestuurlijke notitie watertoets" en "Handreiking Watertoets", oktober 2001.

¹⁰ Bij verplaatsing of nieuwvestiging van grote intensieve veehouderijbedrijven kan een aparte m.e.r. nodig zijn.

4 Voorgenomen activiteit en alternatieven

4.1 Algemeen

Planalternatieven moeten worden beschreven voor zover deze relevante keuzemogelijkheden bevatten voor de besluitvorming. De keuze van (de invulling van) de alternatieven moet worden gemotiveerd.

- Ieder alternatief dient inzicht te geven in de wijze waarop de in paragraaf 2.2 bedoelde Brabant brede afstemming ingevuld wordt.
- Ieder alternatief dient inzicht te verschaffen in de wijze waarop aandacht is besteed aan de in paragraaf 2.1 opgenomen gebiedsspecifieke aandachtspunten.
- Ieder alternatief dient een gebiedsdekkende¹¹ **zonering** van het plangebied te bevatten in landbouwontwikkelingsgebieden, verwevingsgebieden, extensiveringsgebieden en varkensvrije zones¹². Duidelijk moet zijn welke randvoorwaarden voor ieder van deze gebieden gaan gelden.
- Aangegeven moet worden waar:
 - **inplaatsings**gebieden komen voor de intensieve veehouderij:
Daarbij dient:
 - aangegeven te worden op welke wijze evenwicht wordt nagestreefd van inplaatsing en uitplaatsing van agrarische bedrijven;
 - nader te worden gespecificeerd of het om gebieden gaat waar alleen uitbreiding, hervestiging en omschakeling is toegestaan of ook nieuwvestiging van intensieve veehouderij.
 - *tevens te worden ingegaan op de invulling van zoeklocaties (met als uitgangspunt de randvoorwaarden uit het Streekplan) voor de bewerking van mest;*
 - intensieve plantaardige producties ruimte krijgen; met onderscheid tussen grondgebonden en niet-grondgebonden teelten (zoals kassenteelt en teelten met ondersteunende voorzieningen);
 - extensieve (grondgebonden) melkveebedrijven zich binnen randvoorwaarden kunnen ontwikkelen, zoals in en rond kwetsbare gebieden t.a.v. nitraat, fosfaat en ammoniak
- Vergeleken moet worden wat het effect is van het nemen van specifieke maatregelen bij intensieve veehouderijen ten opzichte van verplaatsing¹³.
- Tevens moet worden aangegeven waar en op welke wijze de overige ruimtelijke functies (zoals natuur, recreatie, bebouwing, waterberging) een plaats zullen krijgen. Vermeld moet worden waar/welke aanvullende concrete **maatregelen** nodig zijn om dit beeld te realiseren.
- Recreatie: de startnotitie geeft niet aan hoe de recreatiebehoefte zich zal ontwikkelen in de komende jaren. Daartoe dient een nadere onderbouwing te worden gegeven, zowel voor bedrijven met een louter recreatieve functie als voor nevenactiviteiten bij agrarische bedrijven.

¹¹ Hoewel dit voor het vergelijken van de alternatieven op hun milieugevolgen niet persé noodzakelijk is, streeft de initiatiefnemer er ter wille van de duidelijkheid voor de betrokken bedrijven naar om de streek een (voorkeurs)zonering voor te leggen die tot op perceelsniveau is uitgewerkt.

¹² Duidelijk moet zijn welke randvoorwaarden voor ieder van deze gebieden gaan gelden.

¹³ Zoals onder meer gevraagd door de Nederlandse Vakbond voor Varkenshouders en door (afdelingen van de) ZLTO.

- Uit het MER moet duidelijk worden in hoeverre water als ordenend principe (zoals gevisualiseerd in het IHS en de Deelstroomgebiedsvisionen) in de alternatieven doorwerken.
- De effecten van de (grond-)waterwinning op andere functies en omgekeerd moeten in beeld gebracht worden, rekening houdend met de toekomstige ontwikkelingen in de waterwinning (die verloopt via het autonome spoor 'draagkracht').
- Per alternatief dienen de volgende sociaal-economische aspecten te worden ingeschat:
 - een kwalitatieve beschrijving van de effecten op de leefbaarheid van het buitengebied;
 - (on)mogelijkheden voor andere dan toeristische economische dragers (kleinschalige bedrijvigheid);
 - **de effecten voor de werkgelegenheid (zowel verlies als opvang).**
- Bij ieder van de alternatieven dient inzicht te worden gegeven in de voorgestelde **fasering**. Aangegeven moet worden welke flexibiliteit voor toekomstige ontwikkelingen ieder alternatief heeft.

Uit het kaartmateriaal (en toelichting) moet duidelijk worden hoe de maatregelen en zonerings in het plangebied aansluiten op die in de aangrenzende plangebieden.

Onderbouwing

Bij het toekennen van functies en het aangeven van een zonerings dient voor ieder van de alternatieven te worden onderbouwd hoe rekening is gehouden met de in het plangebied aanwezige *geohydrologische, ecohydrologische en landschappelijke en cultuurhistorische systemen*¹⁴. De kwaliteit en de herstel- en ontwikkelingsmogelijkheden van bijvoorbeeld natuur, landschap en grondgebonden landbouw zijn daarvan immers sterk afhankelijk. Zo is bijvoorbeeld van belang dat zo min mogelijk vervuilende activiteiten gehandhaafd of gesitueerd worden bovenstrooms¹⁵ van functies die afhankelijk zijn van een goede waterkwaliteit. Uit het MER moet duidelijk worden hoe het Integrale Hydrologische Streefbeeld, of eventuele Deelstroomgebiedsvisionen van het Waterschap in het Reconstructieplan zijn verwerkt.

¹⁴ Zowel de startnotitie als het streekplan bevatten veel bruikbaar basiskaartmateriaal daarvoor. Wat echter nog ontbreekt is een integrale kaart met alle waardevolle elementen in het plangebied, die kan worden opgebouwd uit een samenvoeging van plankkaart 2 uit het streekplan ("Elementen van de onderste laag") met kaart 7 (de cultuurhistorische waardenkaart) uit de startnotitie. Ook de BMF wijst op dit punt en voegt in haar inspraakreactie bodem- en waterkaarten toe. Zie verder bijvoorbeeld de reactie nummer 9 over dit onderwerp.

¹⁵ Daarbij gaat het zowel om de stroming van het oppervlaktewater via de beken als om de stroming van het grondwater via de diverse diepe en ondiepe watervoerende lagen.

4.2 Methode van het ontwikkelen van alternatieven

Ambitieniveaus

In de startnotitie wordt voorgesteld om drie alternatieven te ontwikkelen met een oplopend ambitieniveau¹⁶. Impliciet wordt daarbij de relatie gelegd met de beschikbare middelen. Ieder alternatief moet voldoen aan de volgende randvoorwaarden:

- Bij het invullen van de alternatieven dient een relatie te worden gelegd met de prioriteitstelling in doelen.
- In de alternatieven moeten de belangrijkste voorliggende keuzen goed tot hun recht komen.
- Voldaan moet worden aan de wettelijke eisen, in het bijzonder ten aanzien van het meest milieuvriendelijke alternatief.

In het MER dient te worden uitgelegd waarom -zoals in de startnotitie wordt gesteld- de landbouwontwikkelingsgebieden in het meest ambitieuze alternatief het kleinst zijn en in het minst ambitieuze alternatief het grootst.

Bouwstenen

Elk alternatief is opgebouwd uit een aantal bouwstenen. Voor de punten als genoemd in §4.1 dienen varianten te worden vergeleken.

De bouwstenen moeten, meer dan in de startnotitie is gebeurd, zo worden gekozen dat de belangrijkste voorliggende keuzen in het studiegebied helder tot uitdrukking komen¹⁷.

Wanneer in dit stadium van het planproces bepaalde keuzen niet meer in de alternatievenvergelijking ter discussie worden gesteld, zoals bijvoorbeeld de keuze voor de ligging van (bepaalde) varkensvrije zones, dient dit in het MER met goede (milieu)argumenten te worden onderbouwd.

Bij het onderzoeken naar varianten voor ruimtelijke functietoekenning dient vooral te worden gezocht naar slimme combinatiemogelijkheden. Daarbij valt te denken aan:

- een combinatie van bosaanleg, natuurbouw, waterberging en verbrede landbouw¹⁸ in de vorm van een (bestaand of nieuw) landgoed¹⁹;
- of een vergelijkbare combinatie met bosaanleg, natuurbouw gekoppeld aan vormen van wonen of verblijfsrecreatie (eventueel met gebruikmaking van verlaten landbouwbedrijfsgebouwen).
- nieuwe vormen van intensieve veehouderij, intensieve teelten en glastuinbouw in een grootschalige, industriële opzet:
 - met minimale emissies,
 - nabij en in samenhang met industriecomplexen,

¹⁶ Bij het nut van de aanpak met ambitieniveaus zetten diverse insprekers vraagtekens. In relatie tot de inspraak acht zij het verder belangrijk dat in het MER wordt uitgelegd waarom -zoals in de startnotitie wordt gesteld- de landbouwontwikkelingsgebieden in het meest ambitieuze alternatief het kleinst zijn en in het minst ambitieuze alternatief het grootst. Dat lijkt strijdig met de reconstructiedoelstelling. Zie bijvoorbeeld de inspraakreacties van (diverse afdelingen van) de ZLTO.

¹⁷ Desgewenst kan een indeling in deelgebieden worden gehanteerd.

¹⁸ Op ecologische grondslagen gefundeerde vollegrondse veeveelt, akkerbouw en/of tuinbouw

¹⁹ Diverse vertegenwoordigers van het Brabants Particulier Grondbezit wijzen erop dat de mogelijkheden van de landgoederen onderbelicht blijven, zie reactie nummer 40. Reactie nummer 6 pleit in het algemeen voor multifunctioneel gebruik van landbouwgronden.

- met uitwisseling van afvalwarmte en afvalstoffen/grondstoffen,
- en gezamenlijk gebruik van infrastructurele voorzieningen);
- het bevorderen van nieuwe vormen van duurzame energieopwekking zoals windturbineparken en de teelt van biomassa. Daarbij dient afstemming plaats te vinden tussen de provinciale, regionale en lokale ontwikkelingen en initiatieven op het gebied van energie, klimaat en natuur;
- meervoudig ruimtegebruik bij waterberging (combinaties met natuur, landbouw of recreatie). Daarbij is het belangrijk om aan te geven in welke mate het realiseren van waterbergingsgebieden verenigbaar is met de waterkwaliteitsdoelstellingen (bijvoorbeeld voor natuurbehoud en -ontwikkeling, maar ook voor de land- en tuinbouw²⁰) en doelstellingen op het gebied van het beperken van veterinaire risico's.

Daarnaast moeten de mogelijkheden voor verbrede landbouw, participatie in natuurbeheer en recreatief medegebruik worden beschreven. Daarbij dient aandacht besteed te worden aan:

- dat de landgoederenbenadering goed past in deelgebieden met een kleinschalige opbouw en reeds aanwezige landgoederen;
- de geïndustrialiseerde intensieve agrarische activiteiten vooral in deelgebieden met een hoge ammoniakbelasting door schaalwerking en technische oplossingen in de omgeving van natuurgebieden oplossingen kunnen bieden.

4.3 Speciale alternatieven

Op basis van een nadere beschouwing van de 'alternatieven-naar-ambitieniveau' dient een meest milieuvriendelijk alternatief (mma) en een voorkeursalternatief te worden geïdentificeerd. Het voorkeursalternatief is het alternatief dat in aanmerking komt om als Reconstructieplan voor de Meijerij te worden uitgewerkt. Bij het beschrijven van het voorkeursalternatief moet worden aangegeven met welke argumenten van het mma wordt afgeweken.

Bij de gehanteerde aanpak in ambitieniveaus is het niet bij voorbaat zeker dat het alternatief met het zogenoemde hoogste ambitieniveau ook het meest ambitieus is in het realiseren van natuur- of milieudoelstellingen.

Wanneer dit inderdaad niet het geval blijkt, zal in het MER een apart mma moeten worden uitgewerkt. Wel ligt het voor de hand aan te sluiten bij het hoogste ambitieniveau.

Meest milieuvriendelijk alternatief

De beschrijving van het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) is op grond van de Wet milieubeheer verplicht. Het moet uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu, maar tegelijkertijd realiteitswaarde hebben. Het verwachte draagvlak of een eerder vastgelegd budget mogen echter geen argumenten zijn om oplossingsrichtingen met belangrijke milieuvoordelen bij voorbaat buiten beschouwing te laten bij de ontwikkeling van een mma.

In het meest milieuvriendelijk alternatief (mma) moet het realiseren van de natuur- en milieudoelstellingen voorop staan, voor zover het realiseren van deze doelstellingen in het reconstructiegebied Meierij in de planperiode realistisch is. Tevens moet in het mma geen verslechtering optreden in gebieden waar milieu- en natuurdoelstellingen weliswaar niet in de planperiode, maar wel op de langere termijn haalbaar zijn.

Het verlagen van de te hoge ammoniakdepositie dient in het mma speciale aandacht te krijgen. Dit moet uitmonden in aanvullende (regionale) maatregelen gericht op het terugdringen van de

²⁰ Zie bijvoorbeeld reactie 45.

emissies bij de bronnen en op het voorkomen van nieuwe (grote) emissiebronnen die een extra belasting leveren voor de kwetsbare gebieden.

De doelstelling voor de waterkwaliteit in het mma moet worden gerelateerd aan de functie van het ontvangende waterlichaam.

Nulalternatief

Het is gebruikelijk in m.e.r. om bij de vergelijking van alternatieven de autonome ontwikkeling als referentie te hanteren. Daarin wordt rekening gehouden met de ontwikkelingen in het plangebied die ook zouden optreden zonder dat de voorgenomen activiteit wordt uitgevoerd. Te denken valt aan ontwikkelingen als gevolg van de uitvoering van milieuwetgeving als de Wet Ammoniak en Veehouderij, verwachte bedrijfsbeëindigingen in de landbouw, veiligstelling van EHS-gebieden e.d.

In deze bijzondere situatie dient de bestaande milieusituatie dient als referentie²¹ te worden gebruikt.

Gezien het belang dat wij hechten aan inzicht in de autonome ontwikkeling dient deze ontwikkeling als nulalternatief te worden aangemerkt.

²¹ De Commissie m.e.r. heeft in haar advies aangegeven van mening te zijn dat het veel tijd zal kosten de autonome ontwikkeling concreet en voldoende gedetailleerd te beschrijven. Bovendien heeft zij als haar mening gegeven dat het resultaat daarvan grote onzekerheden zal bevatten. Een bijkomend argument is dat het minst ambitieuze alternatief waarschijnlijk in grote lijnen bij de autonome ontwikkeling aansluit. Zolang het MER een nulalternatief of minst-ambiteus alternatief bevat, dat de autonome ontwikkeling zo goed mogelijk weergeeft, wordt voldaan aan hetgeen in de m.e.r.-regelgeving wordt gevraagd. Zij heeft daarom geadviseerd om de bestaande milieusituatie als referentie te gebruiken en vooral tijd te steken in het ontwikkelen van relevante alternatieven. Het Bevoegd Gezag wijkt in geringe mate af van dit advies.

5 Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

5.1 Algemeen

Bestaande milieusituatie

De bestaande toestand van het milieu in het studiegebied moet worden beschreven als ijkpunt voor de beschrijving van de milieugevolgen. Op deze wijze wordt duidelijk welke veranderingen de komende jaren zullen optreden. In de beschrijving van de bestaande situatie moet ook rekening worden gehouden met reeds genomen concrete besluiten over zekere activiteiten in het plangebied, bijvoorbeeld op grond van vastgestelde bestemmings-, of landinrichtingsplannen. De bestaande milieusituatie moet gedetailleerd en actueel²² in kaart worden gebracht, zodat deze later kan dienen als basis voor de uitwerkingsplannen en het monitoren van de voortgang in de uitvoering. Om die reden moet de overigens heldere gebiedsbeschrijving uit de startnotitie verder worden geconcretiseerd. Met het oog hierop dient de peildatum in het MER te worden vermeld. De bestaande milieusituatie dient als referentie te worden gebruikt.

Autonome ontwikkeling

In paragraaf 4.3 is aangegeven op welke wijze de autonome ontwikkeling in het MER dient te worden opgenomen.

Milieugevolgen

Bij de beschrijving van de milieugevolgen dient het MER:

- speciaal aandacht te besteden aan effecten die per alternatief verschillen en effecten waar problemen met normen of doelen in het geding zijn;
- onder verwijzing naar paragraaf 2.2 'Brabant brede afstemming' dient ook rekening te worden gehouden met effecten die buiten het plangebied optreden. Het gaat hierbij om de reconstructiegebiedsgrenzen, waaronder de provincie- en landsgrenzen²³;
- aan te geven welke effecten samenhangen met maatregelen die pas in latere uitwerkingsplannen worden getroffen.

In het bijzonder is het van belang goed inzicht te geven in de onderliggende berekeningen voor bijvoorbeeld emissies naar de lucht en bijbehorende immissies, alsmede in de gebruikte grondwatermodellen.

Gezien het strategische karakter van de m.e.r. ligt het voor de hand de milieueffecten van de alternatieven te scoren op de mate waarin de gestelde milieudoelen worden bereikt. Deze scoring geeft veelal tevens een goede indicatie van het bijbehorende milieueffect.

5.2 Bodem en water

Ten aanzien van water dienen de volgende effecten van de alternatieven in beschouwing te worden genomen:

- waterkwaliteit: mate waarin de gewenste verbetering van de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater tot stand komt. Daarbij gaat het in het bijzonder om nitraat in het grondwater en fosfaat en nitraat in het oppervlaktewater. Het is in dit verband nodig om

²² Zo actueel als redelijkerwijs te realiseren is op grond van beschikbare gegevens.

²³ Zoals gevraagd in de reactie van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

onderscheid te maken tussen generieke milieukwaliteitseisen en bijzondere doelstellingen voor grondwaterbeschermingsgebieden en de EHS, daarnaast dienen ook op hoofdlijnen (en voorzover relevant voor de MER) de effecten van de planalternatieven op de belasting van bodem en water met bestrijdingsmiddelen en eveneens op hoofdlijnen (en voorzover mogelijk en relevant voor de MER) met zware metalen te worden bezien

- waterkwantiteit: mate waarin de doelen op het gebied van waterbergingsgebieden, ruimte voor water, het Gewenste Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR) en vernatting, dan wel afname van verdroging, alsmede een kwalitatieve beschrijving van de effecten van de alternatieven op de drink- en industriewater voorziening²⁴ worden bereikt.

De opbouw van de bodem van het plangebied en de invloed daarvan op de waterhuishouding dient in het MER expliciet aan de orde te komen.

Ook de (neven)effecten van functies op elkaar en de mate waarin de waterwensen van aangrenzende functies elkaar versterken of onverenigbaar zijn dienen aan de orde te komen. Dit kan worden uitgedrukt in de mate van doelrealisatie of de mate van het optreden van neveneffecten bij de verschillende functies, zoals de landbouw, bebouwing en natuur.

Voorts dient zoveel mogelijk op de doelen van de EU-Kaderrichtlijn Water te worden ingespeeld. In dit verband dient in beeld gebracht te worden waar achteruitgang van de kwaliteit van het watersysteem dreigt.

Ten aanzien van bodem dient in ieder geval te worden ingegaan op afname van:

- de verliezen aan stikstof en fosfaat uit de bodem naar grond- en oppervlaktewater;
- belasting van de bodem met bestrijdingsmiddelen en zware metalen, op hoofdlijnen en voorzover mogelijk en relevant voor het MER, en in samenhang met waterkwaliteit.

Zoals op onderdelen al is aangegeven, werken de effecten op deze 'onderste laag' in de lagenbenadering door in de hierna genoemde 'lagen'.

5.3 Natuur

Een beschrijving van de actuele en potentiële natuurwaarden²⁵ is nodig om te kunnen beoordelen of het voornemen niet strijdig is met het beleid en om inzicht te geven in de mogelijkheden voor de alternatievenontwikkeling. In het MER dient:

- de situering van de ecologische hoofdstructuur en de provinciale uitwerking hiervan, Habitat- en Vogelrichtlijngebieden en de Robuuste Verbindingen duidelijk op kaart te worden aangegeven.
- te worden ingegaan op de potenties van het reconstructiegebied. De water- en nutriëntenhuishouding, alsmede de aanwezigheid van gradiënten en de doorwerking daarvan op natuurwaarden dienen daarbij vooral aan bod te komen.
- de natuurdoelstelling te worden uitgewerkt en te worden aangegeven welke doeltypen in het plangebied prioriteit krijgen.

De effecten van de alternatieven kunnen worden bepaald aan de hand van in ieder geval:

²⁴ Zie ook de reactie van Brabant Water.

²⁵ Ook buiten de gebieden met een officiële beschermingsstatus.

de (gerealiseerde) omvang van de EHS, waaronder de ecologische verbindingzones (als % van de doelstelling);

- het tot stand komen van nieuwe natuur of kwaliteitsverbetering binnen de robuuste verbindingzones en Regionale natuur- en landschapseenheden (bijvoorbeeld door ontsnipperingsmaatregelen, beheersovereenkomsten etc.);
- de omvang van het beekherstel (% van de doelstelling);
- de afname van het aantal verdroogde gebieden (% van de doelstelling 40% reductie in 2010);
- toe- of afname van bedreiging van doelsoorten (ook buiten de natuurgebieden), deelgebiedspecifiek en kwalitatief aangegeven.

5.4 Landschap

Op basis van een goede beschrijving van de huidige structuur, belangrijke patronen en karakteristieke elementen in het landschap dient de identiteit van gebiedsdelen en de graad van zeldzaamheid te worden bepaald.

De effecten van de alternatieven dienen te worden bepaald voor in ieder geval:

- de verscheidenheid in landschapstypen;
- de verscheidenheid in landschapsbeeld (open/dicht; richting/ zichtlijnen/ oriëntatie).

Ingegaan moet worden op de tendensen van nivellering en op de kansen voor ontwikkeling van nieuwe landschapstypen en/of landschapsbeelden (bijvoorbeeld door het tot stand komen van nieuwe landgoederen en meer invloed van stedelingen op het beheer van het landschap).

5.5 Cultuurhistorie

De beschrijving en de waardering van de cultuurhistorische elementen en patronen (*archeologie, historische geografie, historische bouw- en stedenbouwkunde, historische groenstructuren*) kan worden ontleend aan de Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Brabant (CHW 2000)²⁶. Bij de latere uitwerking van het Reconstructieplan dient voor de locaties waar ruimtelijke ingrepen plaatsvinden een meer complete beschrijving te worden gemaakt.

Bij de milieugevolgen dient te worden aangegeven welke effecten, zowel positief als negatief, optreden ten aanzien van de waarden die in de CHW onderscheiden worden. Waar sprake is van versterking van het bodemarchief dient verwezen te worden naar het Verdrag van Malta²⁷ en de daaruit voortvloeiende consequenties,

In het Belvederegebied Dommeldal worden met name de 'fysieke dragers' beschreven die de Nota Belvedere onderscheidt per Bevederegebied. Het MER dient duidelijk te maken welke rol deze spelen in de planvorming en welke effecten de plannen hebben.

Tenslotte dienen de mogelijke effecten voor aardkundige waarden in de beschrijving van de huidige situatie en de milieugevolgen aan bod te komen.

5.6 Lucht

De effecten van de alternatieven voor de belasting door zure depositie kunnen worden uitgedrukt in:

²⁶ De CHW is bedoeld als signalerend instrument en heeft geen juridische status (zie de reactie van het Brabants Monumentenoverleg). De kaarten geven de cultuurhistorische hoofdlijnen in het stedelijk en landelijk gebied weer en sluiten daarmee in abstractieniveau aan op dat van het (strategische) MER.

²⁷ Het beleid dat de verstoorder de opgraving betaalt, is in Nederland officieel nog niet van kracht. Zodra dit wel het geval is, dient bij de uitvoering van plannen die ten koste gaan van het bodemarchief rekening gehouden te worden met de kosten verbonden aan archeologische opgravingen. Zie ook de reactie van de ROB.

- de totale verwachte emissie van ammoniak in kiloton in het plangebied en de mate waarin de reductiedoelstelling wordt gehaald;
- het aantal mol equivalent zuur, stikstof en ammoniak per ha (% van de doelstelling);
- de ruimtelijke verdeling van de ammoniakemissies in het gebied, met bijzondere aandacht voor emissie in de ammoniakzones rondom natuurgebieden.

overschrijding van de kritische stikstofdepositiewaarde gerelateerd aan de natuurdoeltypen in het gebied.

De effecten van geuroverlast dienen in kaart te worden gebracht zoals voorgesteld in de startnotitie door middel van de kwantificering van het percentage van de bevolking dat (ernstige) stankhinder ondervindt. Hiermee kan de doelstelling om het aantal geurgehinderden door de veehouderij terug te brengen worden getoetst.

5.7 Landbouw

Bij de effecten voor de landbouw moet in ieder geval worden ingegaan op:

- aantal levenskrachtige bedrijven dat door een ongunstige ligging uitbreidingsplannen niet kan realiseren voor en na de reconstructie in de verschillende alternatieven;
- verbeterde perspectieven voor verbrede landbouwbedrijven en biologische landbouw;
- effecten op het mestoverschot;
- effecten van nieuwe ontwikkelingen op het watersysteem en andere functies.

5.8 Overige ruimtelijke ordeningsaspecten

In het MER dient kort te worden ingegaan op de vraag of de geplande toename van het stedelijk ruimtebeslag (wonen, werken, recreatie) zonder al te veel milieuproblemen kan worden ingepast.

Verder moet in ieder geval ingegaan worden op:

- de verwachte kwaliteit van stiltegebieden en donkere gebieden;
- het beleid ten aanzien van de vrijkomende bedrijfsgebouwen²⁸;
- toe- of afname van verkeersoverlast (afsluiten van wegen, nieuwe aanleg van wegen, nieuwe recreatie);
- onevenredige belasting van extra (vracht)verkeer van en naar intensieve locaties op wegen die daarvoor niet bestemd of niet geschikt zijn;

²⁸ Zie de reactie van de gemeente Zundert.

6 Vergelijking van alternatieven

6.1 Algemeen

De milieueffecten van de alternatieven moeten onderling én met de referentie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop de alternatieven verschillen.

6.2 Methodologische aandachtspunten

Bij de vergelijking van alternatieven dient:

- de selectie van de toetsingscriteria aan te sluiten op de belangrijkste doelen en (milieu)gevolgen;
- het aantal criteria te beperken tot een overzichtelijk aantal hoofdpunten. De in de startnotitie opgenomen lijst met 92 criteria dient tot een overzichtelijk aantal hoofdpunten te worden samengevoegd. De wijze van samenvoegen dient gemotiveerd te worden;
- de Brabant brede afstemming, zoals bedoeld in paragraaf 2.2 gewogen te worden;
- een beschouwing over gewichten en weegfactoren te geven;
- waar dat zinvol is kwantitatieve gegevens te gebruiken. Veel kwantitatieve effecten zullen (door de omvang van het gebied en het strategische niveau van het plan) relatief onzeker zijn. In dat geval is het beter terug te vallen op een kwalitatieve beoordeling en een relatieve vergelijking van de alternatieven op doelbereik. Deze kunnen later desgewenst te vertalen in scores;
- 'expert judgements' te onderbouwen met argumentatie;
- goed tot uitdrukking te laten komen dat er sprake kan zijn van positieve en negatieve gevolgen;
- de manier waarop alternatieven worden vergeleken inzichtelijk en controleerbaar te maken door expliciete verwijzingen te maken naar de basisgegevens elders in het MER, in bijlagen of in achtergrondrapporten.

6.3 Inhoudelijke aandachtspunten

In bijlage 4 van de startnotitie is een wijze van vergelijken van de (deel)aspecten van de alternatieven opgenomen. In plaats daarvan dient een vergelijking van de alternatieven op doelbereik te worden gehanteerd. Per doel dient daarbij een driedeling in ambitieniveau te worden aangegeven. De verdere uitwerking van deze aanpak dient in het MER gemotiveerd te worden.

7 Leemten in informatie

In het MER moet staan over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Duidelijk moet worden hoe ernstig deze leemten en onzekerheden zijn voor het te nemen besluit.

8 Evaluatieprogramma

Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant moet bij het besluit aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen.

De monitoring van het plan zal voornamelijk plaatsvinden op basis van concrete maatregelen in de inrichtingsplannen die voortkomen uit het Reconstructieplan.

In het MER dient een overzicht te worden opgenomen van belangrijke evaluatieonderwerpen.

9 Vorm en presentatie

Bijzondere aandacht dient te worden besteed aan de beeldende presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven en varianten. De gevolgde gedachtelijn en de gemaakte keuzen moeten voor de lezer begrijpelijk en navolgbaar zijn. Verder dient:

- recent kaartmateriaal te worden gebruiken met duidelijke legenda's;
- ten minste één kaart op te worden genomen waarop alle in het MER gebruikte topografische namen goed leesbaar zijn weergegeven;
- het MER zo beknopt mogelijk te worden gehouden, onder andere door achtergrondinformatie in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te worden genomen.

Samenvatting van het MER

De samenvatting wordt vooral gelezen door besluitvormers en insprekers en verdient daarom *bijzondere aandacht*. Het moet als *zelfstandig document leesbaar zijn voor een brede doelgroep* van belangstellenden en belanghebbenden en een goed beeld geven van de resultaten van het voorafgaande onderzoeksproces. Aan de orde moeten komen:

- de belangrijkste knelpunten in het plangebied en de belangrijkste concrete doelen voor het reconstructieplan;
- de belangrijkste keuzepunten die in het MER via de alternatievenbeschouwing zijn afgewogen, een onderbouwing van de inhoud van de alternatieven en de belangrijkste uitkomsten van de effectbepaling en vergelijking;
- een beschrijving van het voorkeursalternatief geïllustreerd met duidelijk kaart- en beeldmateriaal, waarin de gekozen zonering in relatie tot de belangrijkste waarden goed tot uitdrukking komt.
- belangrijke leemten in kennis.

Brabantlaan 1
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 681 28 12
info@brabant.nl
www.brabant.nl